

Pet Danica, Peta crnogorska brigada: Buket 18-godišnjih bokeljskih devojaka uvenuo u epopeji Sutjeske

Mart 1978: Najlepše šetalište u Herceg-Novom zove se "Šetalište pet Danica". Svako ko bar jednom ovuda prođe mora da se upita - ko su one bile?

Zaista, čije to ime nosi ova lepa, tiha, romantična promenada pored mora?

Kažu da će šum mora i talasa večno da pripoveda priče o pet Danica o njihovoj mladosti, o lepoti, o njihovoj herojskoj smrti...

Uz obalu pored mora, podno Herceg-Novog pa sve do Igala, kilometrima je dugačka staza, šetalište. Plavo nebo i plavo more, bela jedra i beli galebovi... morska pena uz hridi, zelenilo palmi, čempresa i limunova, zlaćane mimoze i bokori ruža čine ovu obalu među najlepšim na svetu. Mešaju se ovde mirisi južnog mora, svi sokovi opojnog mediterana sa cvrkutom ptica i veselom grajom dece, čarlijaju mirišljavi vetrovi, čuje se smeh razdraganih žena, uveče nežni šapat zaljubljenih. To je Šetalište pet Danica koje se ne zaboravlja kada se i samo jednom njime prođe!

I svaki neznamac, gost koji prvi put prošetala ovim zemaljskim rajem, upitat će se: ko su bile te Danice? Bile su Danice iz Boke. Svih pet imale su isto ime i iste sudbine. Rasle su zajedno i mladost provele u svojoj lepoj Boki. Još u predratnim danima pripadale su naprednoj omladini, borile su se protiv neravnopravnog položaja radnika i ponižavajućeg položaja žena. Radile su zajedno na pripremi ustanka, obučavale se za rukovanje oružjem, u prvoj pomoći i vojno-političkoj nastavi. U trinaestojulskom ustanku među prvima su pošle u Orijski partizanski bataljon gde su se istakle kao borci, bolničarke i pozadinski radnici. Aprila 1942. godine, na poziv štaba Nikšićkog odreda polaze sa grupom najboljih omladinaca Orijskog bataljona i od tada, njihov borbeni put je put Pete crnogorske brigade. Zajedno sa njima, pet bokeljskih Danica je prošlo ceo taj junački put koji je vodio ka slobodi: Zelengora, Prozor, Konjic, Nevesinje, Foča, Kalinovik, glad, tifus, bombe, mraz, bitka za ranjenike. I, svih pet su izgubile život u IV i V ofanzivi.

Buket Danica, buket osamnaestogodišnjih bokeljskih devojaka uvenuo je u epopeji Sutjeske, ni grob im se ne zna. U Savezu boraca Herceg-Novog i iz knjige "Kazivanje iz kolone" Velizara Perunovića saznali smo kratke životne priče pet Danica.

Najmlađa je bila **Danica (Sava) Tomašević**, rođena u Svrčugama 1925. godine, puškomitraljezac i delegat voda. Vrlo bistra i okretna, marljiva i uporna, kod kuće na seoskom imanju radila je sve poslove. "Mi žene možemo da radimo i da izdržimo sve što i muškarac" - govorila je. Takva je bila i u ratu. Na traženje Sava Kovačevića, kao dobrovoljac je išla u patrolu ispred kolone na Zelengori, od Prozora do Jablanice na leđima je nosila ranjenu drugaricu, u borbama se često čuo njen poziv na juriš. Uveče je volela da mašta i priča sa drugaricama o danima kada će se svi opet kupati u toplom moru. Njena maštanja presekao je neprijateljski rafal 13. juna na Sutjesci.

Danica (Dušana) Kosić rođena je 1922. takođe u Svrčugama, kao najstarija od šestoro dece. U trinaestoj godini izgubila je majku i preuzela brigu o čitavoj kući, o braći, sestrama i bolesnoj babi. Bila je očeva miljenica, a on, napredan čovek, voleo je sa njom o svemu da razgovara. Mnogo je čitala, a u četrnaestoj godini, zajedno sa ocem, igrala je na sceni pozorišta u Herceg-Novom. Bistru, umiljatu i okretnu devojčicu volelo je čitavo selo. U ratu, bila je jedna od najomiljenijih drugarica, pa su je od milošte zvali Girica. Neumorna je bila u spasavanju i nezi ranjenika, neustrašiva u borbama. Rukovala je minobacačem, ali sa jednog juriša u aprilu 1943. nije se vratila. Iako i sam ranjen, njen komandir je mrtvu izneo iz kiše kuršuma na Rogovima.

Danica Đurović, rođena se u selu Žlijebu 1922. godine. Učestvovala je u ustanku, radila sa omladinom, obavljala odgovorne kurirske zadatke. "Ako drugi ne mogu, mi skojevci možemo. Moramo i primerom da služimo drugima" - govorila je ova tiha, skromna i nečujna, a ipak neustrašiva devojka, koja je, kao bombaš, odlazila u izvidnice i zasede. Tu nesalomivu partizanku savladao je tifus. Kada su je ispraćali u bolnicu drugovi nisu ni slutili da je nikada više neće videti. Ostala je, zbratimljena u smrti, sa mnogim borcima i ranjenicima na Sutjesci.

Kada je Danica (Mitra) Bojanić, rođena u Bojanićima - Dragalj čula da se traže dobrovoljci za Nikšićki odred, otišla je ne stigavši ni da se sa svojim pozdravi. A volela je svoje selo, svaki kamen, majku, oca, braću. Nije imala ni šesnaest godina kada je prenosila letke između Risnja i Dragalja, lepila ih na žandarmerijske stanice i kasarne, a na prelima u selu pevala revolucionarne pesme. Čestitost, druželjubivost i skromnost bile su odlike i ove Danice. Iznenada, u vrtlogu borbi u kotlini Sutjeske stigla je da vidi i zagrlji brata. Na njih su sručili tone bombi. Danica je bila teško ranjena. Brat joj je sklopio oči.

Peta Danica - Danica (Sava) Popivoda – rođena 1924. u Bijeloj. Italijani su joj spalili kuću, jer je čitava njena porodica učestvovala u ustanku. Od 13. jula i ona je borac. U maju 1942. godine odlukom okružnog komiteta Cetinja vraćena je na politički rad u pozadinu. Bili su to teški dani: skrivala se i živela po pećinama, bežala ispred zamki i potera. Kada je ponovo došla u Lovčenski partizanski odred, već je bila iskusan i hrabar puškomitraljezac, postala je vodnik. U jednoj borbi u Lipi Cuckoj zarobili su je goloruku i smrtno ranjenu. I tako se ugasio život i ove Danice.

Mlade, nežne, gotovo devojčice, pošle su iz svog toplog, lepog podneblja da dele junačku i surovu sudbinu ratnika, i proletera, predodređenu samo za one najjače i najhrabrije, da svojim podvizima nadahnjuju buduće pesnike. Šum mora i talasa večno će pričati o njima.

Vetar u krošnjama rascvetalih mimoza pričaće o njihovoj mladosti i lepoti, oluje će govoriti poemu o njihovoj hrabrosti, kiše će plakati nad njihovim neobeleženim grobovima, a zaljubljeni će šaputati reči koje one nisu izrekle.

Njihova imena stajaće večno zapisana na šetalištu ovog divnog grada okupanog suncem, i u toj večnoj lepoti podsećaće na devojačku i ljudsku lepotu pet osamnaestogodišnjih Danica.

Napisala: **Mila Savić** (Bazar, 1978.)